

Maaelupakti ellurakendamine liikmesriikides

Poliitikaülevaade

November 2023

Sisukord

1. Sissejuhatus	1
2. Miks on vaja maaelupakti?	2
3. Maaelupakti elemendid	3
3.1. Struktuurid ja mehhanismid maakogukondade kaasamiseks	3
3.2. Spetsiaalselt määratud valitsusliige ja spetsiaalsed organid maaeluküsimustega tegelemiseks eri poliitikaaldkondades	4
3.3. Suutlikkuse suurendamise ja võrgustikes osalemise alane tugi mitmesugustele sidusrühmadele	4
3.4. Tulevikuvision, mida viiakse ellu tervikliku strateegia/tegevuskava kaudu	5
3.5. Maapiirkondadele avalduva mõju tõhus hindamine ja sobivad andmesüsteemid	5
3.6. Asjakohased juhtimissüsteemid koordineerimise hõlbustamiseks	6
3.7. Rahaliste vahendite eraldamise koordineerimise ja koostoiime tagamise mehhanismid	6

Käesolevas dokumendis esitatud teave ja seisukohad esindavad üksnes autori(te) seisukohti ega pruugi kajastada Euroopa Komisjoni ametlikku arvamust. Komisjon ei taga väljaandes esitatud andmete täpsust ega vastuta selles sisalduva teabe võimaliku kasutamise eest.

1. Sissejuhatus

Selles poliitikaülevaates kirjeldatakse peamisi elemente, mida on vaja, et kaasata sidusrühmad maaelupakti elluviimisse ning edendada kooskõlastatud tegevust ELi maapiirkondade arengu pikaajalise visiooni eesmärkide saavutamiseks iga liikmesriigi või piirkonna konkreetses kontekstis. Siin esitatakse ka mõned näited selle kohta, kuidas neid elemente rakendatakse. Väljaanne on mõeldud eelkõige riigi tasandi ametiasutustele (ja piirkonna tasandi ametiasutustele liikmesriikides, kus piirkondlikel ametiasutustel on seadusandlikud või programmitöö volitused), kodanikuühiskonna organisatsioonidele (eriti neile, kes on kaasatud poliitika kujundamisse või selgitustöö tegemisse), teadlastele, äriorganisatsioonidele ja teistele maaelupoliitikast huvitatud sidusrühmadele.

**Kui murrate pead selle üle,
kuidas maaelupakt oma riigis või
piirkonnas toimima panna, on
see poliitikaülevaade just teile!**

2. Miks on vaja maaelupakti?

Nagu on rõhutanud Euroopa Komisjoni president Ursula von der Leyen, on maapiirkonnad **olulised** Euroopa identiteedi ja heaolu jaoks. Samuti on neil tähtis roll tõsiste sotsiaal- ja keskkonnaga seotud **probleemide** lahendamisel. Maapiirkondade jõudsaks arenguks on vaja mitmesuguste osalejate ja sidusrühmade **koordineeritud jõupingutusi** eri juhtimistasanditel.

2021. aastal, pärast põhjalikku mõttevahetust ja konsulteerimist sidusrühmadega, avaldas Euroopa Komisjon teatise **maapiirkondade**

arengu pikaajalise visiooni kohta. Selle visiooni täiendamiseks on koostatud **maaelu arengu tegevuskava**, mille keskmes on üheksa juhtalगतust, 15 kaasnevat meetet ja kuus **horisontaalset meetet**, millest on näha komisjoni kindel tahe muuta maapiirkonnad 2040. aastaks tugevamaks, vastupanuvõimelisemaks, paremini ühendatuks ja jõukamaks. Üks neist horisontaalsetest meetmetest on **maaelupakt** – mehhanism, mille abil kaasata ja tegudele kutsuda kõik sidusrühmad ja juhtimistasandid, kes saavad pikaajalise visiooni elluviimisele kaasa aidata.

Maaelupakti eesmärgid

Maapiirkondade hääle
võimendamine ja maapiirkondadele
tähelepanu pööramine poliitilistes
tegevuskavades

Võrgustike loomine,
koostöö ja vastastikune
õpe

Tegutsemiskohustus

2023. aasta juunis lõi Euroopa Komisjon peamiste maaelu sidusrühmade esindajatest koosneva **maaelupakti koordineerimisrühma**, et juhtida maaelupakti elluviimist järgmisel kolmel aastal. Selle rühma tegevust koordineerib põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat koos regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraadiga. Komisjon on loonud ka **maaelupakti tugiameti**, et elavdada maaelupakti rakendamist ja aidata kogukondadel saavutada selle eesmäärke. Tugiameti oluliste ülesannete hulka kuuluvad ürituste korraldamine, heade tavade kogumine ja levitamine, jõupingutuste koordineerimine teiste ELi poliitikavõrgustikega, maaelupakti kogukonnaplatvormi toetamine, ajakirja „Rural Vision“, uudiskirja ja poliitikaülevaadete väljaandmine ning veebisaidi ja sotsiaalmeedia kanalite haldamine. ELi tasandi tegevust kavandatakse ja viiakse ellu sidusrühmade aktiivsel osalusel. Tulemuste saavutamiseks on siiski vaja, et **maaelupakt jõuaks ELi tasandilt riigi, piirkonna ja kohaliku tasandi sidusrühmadeni**. Riiklikud, piirkondlikud ja kohalikud ametiasutused vastutavad paljude maapiirkondi mõjutavate poliitikameetmete eest, sealhulgas selle eest, kuidas kasutatakse ELi vahendeid. Teistel sidusrühmadel, näiteks kodanikuühiskonna organisatsioonidel, on tähtis roll poliitika kujundamisel ja rakendamisel. Pikaajaline visioon on võimalik ellu viia üksnes nende aktiivse kaasamise ja osalemise korral. Lisaks ei sõltu heaolu ja toimetulek maapiirkondades – eriti konkreetselt eripärast

tingitud piirangutega aladel (nagu mägiapiirkonnad, saared või piiriüleised piirkonnad) – üksnes osalejatest, keda tavaliselt seostatakse põllumajanduse ja maaelu arenguga. Oma roll on ka avaliku sektori asutustel (nt asutustel, kes vastutavad hariduse, tervishoiu, transpordi ja muude teenuste, energia, keskkonna või digitaristu eest), linnapoliitika osalejatel, ettevõtjatel ja teadlastel.

Sõltuvalt vajadustest ja organisatsioonikultuurist astutakse kõikjal ELis samme maaelupaktide kehtestamiseks eri tasanditel (riiklik, piirkondlik, kohalik) ja eri vormis. On tähtis, et **ühtki ELi maapiirkonda ei jäetaks kõrvale** ning et koordineeritud jõupingutustest, mida tehakse selleks, et muuta maapiirkonnad tugevamaks, vastupanuvõimelisemaks, paremini ühendatuks ja jõukamaks, saavad kasu kõik. Selleks peaksid ELi maapiirkondadest huvitatud sidusrühmad ühinema maaelupakti kogukonnaga ELi tasandil ning astuma praktilisi samme oma tegevusvaldkonnas. Samuti tuleks otsida parimaid viise **maaelupakti teisendamiseks meetmeteks oma riigi, piirkonna või kohalikus kontekstis**. Sellised eri tasanditel võetavad meetmed toetavad üksteist ja aitavad muuta pikaajalise visiooni konkreetseks strateegiaks, millel on praktilised tulemused, nagu nõudsid sidusrühmad Hispaanias Sigüenzas peetud **kõrgetasemelisel maaelupoliitika foorumil**.

3. Maaelupakti elemendid

Ammu enne maapiirkondade arengu pikaajalise visiooni väljatöötamist olid mõnel ELi liikmesriigil (nt Soomel) kehtestatud juhtimisstruktuurid, mis võimaldavad viia eri valdkondades ellu koordineeritud ja terviklikku maaelupoliitikat sarnaselt sellega, mida propageeritakse maaelupaktiga. Teised riigid on hakanud samalaadseid algatusi ellu viima hiljem, ajendatuna sellistest negatiivsetest suundumustest nagu maapiirkondade rahvastikukadu, majanduslangus ja rahulolematuse või selleks, et kasutada ära võimalusi, mis avanevad seoses ELi-poolse rahastamisega (nt Hispaania ja Tšehhi). Tuginedes liikmesriikide kogemustele ja maapiirkondade arengu pikaajalise visiooni rakendamisele ELi tasandil, saab välja tuua **mitu elementi, mis aitavad liikmesriikidel saavutada maaelupakti eesmärgi** riigi või piirkonna tasandil. Need elemendid täiendavad 11 [OECD maaelupoliitika põhimõtet](#) ja hõlmavad järgmist:

- ▶ struktuurid ja mehhanismid maakogukondade kaasamiseks;
- ▶ spetsiaalselt määratud valitsuse liige ja spetsiaalsed organid maaeluküsimustega tegelemiseks eri poliitikavaldkondades;
- ▶ suutlikkuse suurendamise ja võrgustikes osalemise alane tugi mitmesugustele osalejatele ja sidusrühmadele;
- ▶ tulevikuvision, mida viiakse ellu tervikliku strateegia/tegevuskava kaudu;
- ▶ maapiirkondadele avalduva mõju tõhus hindamine ja sobivad andmesüsteemid;
- ▶ asjakohased juhtimissüsteemid koordineerimise hõlbustamiseks;
- ▶ rahaliste vahendite eraldamise koordineerimise ja koostoime tagamise mehhanismid.

Need elemendid üheskoos moodustavad eduka maaelupakti. **Konkreetsed lahendusi saab kohandada** vastavalt riigis valitsevale olukorrale, sealhulgas konkreetsetele õigus- ja haldusraamistikele, rahastamisallikatele, organisatsioonikultuurile ja sidusrühmade suutlikkusele.

3.1. Struktuurid ja mehhanismid maakogukondade kaasamiseks

Muudatusi maapiirkondades ei ole võimalik saavutada ilma maakogukondade aktiivse kaasamiseta. Poliitikaga, mis on kavandatud ja mida viiakse ellu osaluspõhiselt, on teadaolevalt märksa paremad väljavaated saavutada edu kui ülalt-alla-läheneviisiga. See kehtib eriti maapiirkondade puhul. Selline kaasamine ei tohi piirduda aeg-ajalt toimuva konsulteerimisega, vaid peab olema **korrapärane ja süstemaatiline**, ning tagada tuleb kõige asjakohasemate sidusrühmade **piisav esindatus**. Samuti on oluline kaasata need sidusrühmad **kogu poliitilise protsessi** alates

kontseptsiooni väljatöötamisest ja poliitika kavandamisest kuni õigusakti koostamise, rakendamise ja tulemuste hindamiseni.

Selle jaoks on vaja spetsiaalseid mehhanisme, mida on kohandatud vastavalt maakogukondade esindajate suutlikkusele ja kättesaadavusele, ning meetmeid, millega edendatakse avatud mõttevahetust (nt arutelud ja seminarid). Seda on võimalik teha mitmes erinevas vormis: näiteks saab kasutada võrdlemisi ametlikke struktuure, nagu eri liiki osalejaid koondavad töörühmad või koordineerimiskomiteed (nt maaelupoliitika nõukogu **Soomes**), või korraldada üritusi, et aidata sõnastada ja kuuldavaks teha maakogukondade vajadusi, aga ka suurendada teadlikkust maapiirkondadest ja maapiirkondade väärtustamist laiemal üldsuse seas. Tähtsat rolli võivad mängida olemasolevad võrgustikud, millel on otseühendus maakogukondadega. Selleks võib olla näiteks **riigi maapiirkondade parlament**, mis võimaldab maakogukondadel

Läti maapiirkondade parlament

Läti maaelu foorum (riiklik organisatsioon, mis ühendab peamisi kodanikuühiskonna sidusrühmi maaelu arengu valdkonnas) kutsus iga kahe aasta tagant kokku Läti maakogukondade parlamendi.

2023. aastal osales sellel kogunemisel ligikaudu 300 kohalike ja piirkondlike ametiasutuste esindajat, ettevõtjat, poliitikakujundajat (sh põllumajandusministeeriumi, keskkonnakaitse ja regionaalarengu ministeeriumi ning heaaluministeeriumi esindajad), akadeemiliste ringkondade esindajat, maaelu arengu spetsialisti ja entusiasti. Osalejad vahetasid kogemusi ning koostati resolutsioon, millest lähtuda kahel järgmisel aastal kõigi maapiirkondi käsitlevate otsuste tegemisel.

Lisateavet leiab [siit](#).

ja kodanikuühiskonna organisatsioonidel alustada dialoogi poliitikakujundajatega (vt näide **Lätist**). Selline maapiirkondade parlament on loodud mitmes ELi liikmesriigis (nt Eesti, Horvaatia, Läti, Leedu, Ungari, Madalmaad, Rumeenia, Slovakkia, Soome, Rootsi) ning naaberriigis (Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Šotimaa Ühendkuningriigis). Riikide maapiirkondade parlamentide järelusi tutvustatakse iga kahe aasta tagant kogunevas [Euroopa maapiirkondade parlamendis](#).

© Lidija Pavić-Rogošić

On aeg, et Euroopa maapiirkondade arengu pikaajalist visiooni hakataks lisaks vastuvõtmisele ka ellu viima. Selleks on vaja muutust mõtteviisis, maapiirkondade suuremat väärtustamist ning kohapõhiseid lähenemisviise ja kohalike inimeste suuremat usaldamist. Poliitikasse kapseldumise asemel tuleks vaadelda maapiirkondi terviklikult.

Lidija Pavić-Rogošić, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee liige, kogukondade kestlikule arengule keskenduva kodanikuühiskonna organisatsiooni ODRAZ juht (Horvaatia)

3.2. Spetsiaalselt määratud valitsusliige ja spetsiaalsed organid maaeluküsimustega tegelemiseks eri poliitikavaldkondades

Maaelu arengu eest vastutab tavaliselt ministeerium, mis sageli tegeleb ka põllumajandus-, metsandus- ja/või majandusküsimustega. Samas võivad maaelule sama suurt või suurematki mõju avaldada otsused, mida teevad asutused, kes vastutavad majanduse ja regionaalarengu, hariduse, tervishoiu ja transpordi eest. Selle tagamiseks, et kõik need asutused teevad koostööd, saavutamaks positiivne mõju maapiirkondadele, on vaja tugevat juhtimist ning selleks et maal elavad inimesed tunneksid, et neid kuulatakse, on vaja **spetsiaalselt määratud valitsuse liiget, kes vastutab maaeluküsimuste eest**. Spetsiaalse organi loomine maaeluga seotud küsimustega tegelemiseks võib aidata ka suurendada asjaomaste valitsusasutuste seas teadlikkust maapiirkondade tähtsusest ja hõlbustada koordineeritud tegutsemist. Inspireerivad näited leiab Iirimalt ja Soomest.

Soome maaelupoliitika nõukogu

Soomes on olnud pikka aega seda meelt, et maaelupoliitika peab hõlmama kõiki asutusi, kelle otsused mõjutavad igapäevaelu ja ettevõtlust maapiirkondades. Seda silmas pidades on loodud nende asutuste kokku toomiseks ja koostöö tagamiseks Soome maaelupoliitika nõukogu. See nõukogu tegutseb Soome valitsuse juures ning selle esimehe ja aseesimehe ülesandeid täidavad tavaliselt põllumajandusminister ning majandus- ja tööhõiveminister. Nõukogu 34 liiget, kes esindavad ministeeriume, asutusi, erasektorit ja kodanikuühiskonna organisatsioone, nimetab ametisse valitsus. Nõukogu toetab sekretariaat, mida juhivad peasekretär ning mille kolm asesekretäri esindavad avalikku sektorit, kodanikuühiskonda ja teadusasutusi. Lõviosa nõukogu tööst toimub temaatilistes võrgustikes. Lisateavet leiab [siit](#).

Iirimaa poliitika maapiirkondade jaoks

Iirimaa terviklik poliitika maapiirkondade jaoks tugineb pikaajalisele riiklikule arengustrateegiale „Projekt Iirimaa 2040“. Selles poliitikas lähtutakse nägemusest, et riigi majandusliku, sotsiaalse, kultuurilise ja keskkonnavalase heaolu ja arengu tagamiseks on hädavajalikud elujõulised maapiirkonnad. Selle saavutamiseks on kavandatud terviklik kogum poliitikameetmeid, iga meetme rakendamise eest vastutab konkreetne ministeerium. Protsessi koordineerib maaelu ja kogukonna arendamise ministeerium ning juhivad asjaomane minister, edusamme jälgib majandusliku taastumise ja investeerimise valitsuskomisjon, mida juhivad peaminister. Lisateavet leiab [siit](#).

Selline spetsiaalne organ võib olla ka esimeseks kontaktpunktiks sidusrühmadele, et jagada ideid või väljendada muret maaeluga seotud küsimustes. Ideaaljuhul peaksid selles töötama inimesed, kes mõistavad hästi mitmesuguseid maaelu sidusrühmi ja haldusüksusi ning oskavad nendega hästi suhelda ning kellel on kogemused muudes majanduse või kodanikuühiskonna sektorites.

© Radim Sršeň

“Vaadates rahulolematuse geograafilist levikut, peame asuma sõnadelt tegudele! Maaelupakti ellurakendamine ja maapiirkondadele avalduva mõju hindamine ei pea toimuma üksnes ELi, vaid ka liikmesriigi, piirkonna ja kohalikul tasandil. Vaja on terviklikku lähenemisviisi, kus on vähem bürokraatiat.”

Radim Sršeň, aseregionaalminister (Tšehhi), maaelupakti koordineerimisrühma esimees.

3.3. Suutlikkuse suurendamise ja võrgustikes osalemise alane tugi mitmesugustele sidusrühmadele

Muutuste saavutamiseks maapiirkondades on oluline maaelu sidusrühmade osalemine. Ent selleks et osaleda maaelupakti elluviimises, võivad paljud vajada tuge vahendusorganisatsioonidelt. Need organisatsioonid saavad anda selgitusi, julgustada ja pakkuda võimalusi aruteluks, samuti võimaldada inimestel vahetada kogemusi ning sõnastada arvamusi ja seisukohti. Selline tugi võib olla iseäranis oluline väikeste kõrvaliste külade elanikele, väikestele põllumajandustootjatele, mikroettevõtjatele, naistele ja noortele. Nende kaasamiseks võib osutada vajalikuks teha **pikaajalisi süstemaatilisi jõupingutusi** alates usalduse loomisest ja peamiste põhimõtete selgitamisest lihtsas keeles, oskuste arendamisest ja sihtotstarbelise koolituse pakkumisest. Suuremates liikmesriikides (nt **Rootsis** (vt näide)) võib olla oluline näha ette eelarve koostumisele sõitmise kulude katmiseks. Lisaks võrgustike ja osalemise toetamisele on tähtis tagada, et maapiirkondade osalejad pääsevad ligi rahastamisvahenditele ja saavad ellu viia projekte, millega panustatakse maapiirkondade arengu pikaajalise visiooni rakendamisse kohalikul tasandil. Ühtsed kontaktpunktid saavad tugevdada ja elavdada maakogukondi innustamise, nõu andmise ja sidemete loomise kaudu ning aitavad täita rahastamisnõudeid. Paljud programmi LEADER kohalikud tegevusrühmad juba pakuvad sellist tuge, kuid seda saaksid teha ka spetsiaalsed organid (nagu on näha **Ameerika Ühendriikide** näitest).

Maaelu sidusrühmade kaasamine ja nende suutlikkuse suurendamine Rootsis

Rootsis hõlbustab sidusrühmade kaasamist maaeluga seotud küsimustesse riiklik maaeluvõrgustik. Riiklikke ja piirkondlikke maaelu sidusrühmi (olenemata sellest, kas nad viivad või ei vii ellu ühist põllumajanduspoliitikat) julgustatakse taotlema ametlikku liikmesust ja aktiivselt osalema temaatilistes töörühmades ning nad saavad olla vahendajaks, aidates kanda poliitikadialoogi üle kohalikele tasandile. Kodanikuühiskonna esindajate osalemise lihtsustamiseks on võrgustikul olemas vahendid sõidukulude katmiseks ja isegi tasu maksmiseks (vabatahtlikele).

Lisateavet leiab [siit](#).

Maakogukondade abistamine teabele ja rahastamisele juurdepääsul

Ameerika Ühendriikides on maaeluküsimuste eest vastutavad föderaalasutused ja komisjonid ühendanud jõud, kandmaks hoolt selle eest, et maakogukondadel oleks võrdne juurdepääs föderaalsetele vahenditele. Nad jagavad ka oskusteavet, et aidata neil kogukondadel tuua selgust kohalikesse prioriteetidesse ning taotleda vahendeid töökohtade loomise, taristu ja kogukonna edendamise jaoks. Lisateavet leiab [siit](#).

Selleks et suurendada maapiirkondades teadlikkust asjaomastest Euroopa fondidest, andis Euroopa Komisjon 6. septembril 2024 välja abivahendi, mis hõlmab maapiirkondade jaoks mõeldud ELi rahastamisvõimalusi. Teave on koondatud ühte kohta, mis on ligipääsetav kohalikele ametiasutustele, sidusrühmadele, projektijuhtidele ja korraldusasutustele, kellel aidatakse sel viisil võimalikult hästi ära kasutada ELi 2021.–2027. aasta eelarve pakutavaid uusi võimalusi.

3.4. Tulevikuvision, mida viiakse ellu tervikliku strateegia/tegevuskava kaudu

Maapiirkondade ees seisvate probleemide lahendamiseks peab poliitikakujundajatel olema selge ettekujutus suunast, kuhu pikas perspektiivis liikuda. Maakogukondadel ja neil, kes soovivad maapiirkondadesse investeerida, sinna elama asuda või seal tööle hakata, eriti noortel, on vaja teada, et poliitiline toetus jääb kestma aastateks. Selleks on tarvis poliitiliste erakondade ja kodanikuühiskonna (nii maa- kui ka linnaorganisatsioonide), põllumajandustootjate, VKEd, noorte ning mitmesuguste majandustegevuses osalejate ja sotsiaalsete osalejate laialdast üksmeelt. Samuti võivad osutada vajalikuks tõhusad konfliktide lahendamise sätted. Üksmeel ja peamiste valitsusasutuste kaasamine võimaldab kindlustada **pikaajalise järjepidevuse** ning tagab piisavad ressursid – inim-, institutsioonilised ja finantsressursid –, et muuta visioon reaalsuseks.

Visiooni tõeks saamiseks on tähtis ka mitut valdkonda hõlmav terviklik strateegia. Kuna maaelupoliitikas tuleb tegeleda arvukate ja keeruliste probleemidega, ei ole killustatud sekkumised tõhusad. Püüd lahendada vaid üht probleemi või toetada üht sihtrühma võib isegi anda soovitud vastupidise tulemuse. Terviklik ja integreeritud lähenemisviis võimaldab arvesse võtta maaelu sotsiaalseid, majandus- ja keskkonnaaspekte, mis paljudel juhtudel on omavahel seotud (vt näide **Prantsusmaalt**). Esimene samm eri poliitikasuundade koondamiseks ja maapiirkondadest **laiema, terviklikuma ülevaate** saamiseks võib olla riiklik või piirkondlik maaelupakt. See pakt peaks väljenduma **praktilistes sammudes**, mis moodustavad sidusa tegevuskava, kus on selgelt öeldud, kes mille eest vastutab ning kuidas saab jälgida ja hinnata edusamme.

Prantsusmaa maapiirkondade programm

Tuginedes oma esimesele riiklikule maaelu tegevuskavale, käivitas Prantsusmaa valitsus 2023. aastal tervikliku programmi maapiirkondade edendamiseks. Sellel programmil on neli sammast: tehniline tugi investimisprojektide jaoks omavalitsustele, suurem elurikkuse rahastamine, et väärtustada maapiirkondade keskkonnaressursse, praktilised lahendused igapäevaeluks (liikuvus, haridus, tervishoid, kultuur, eluasemed jms) ning uus maaelu taaselavdamise võõrdite kavandamise süsteem, kus kohaldatakse maksuvabastuse andmist. Programmi oluline element on kogukonna kohtumispaikade edendamine, et hoogustada kollektiivset innovatsiooni.

Programmi käivitasid üheskoos peaminister, ökoloogilise ülemineku ja territoriaalse ühtekuuluvuse minister ning kohalike omavalitsuste ja maaeluküsimuste eest vastutav aseminister. Tulemuste jälgimiseks kasutatakse selliseid näitajaid nagu maapiirkondades asuvate vabade eluruumide osakaal, uute ettevõtete arv maapiirkondades ning selliste kodanike osakaal, kelle meelest on maal hea elada.

Lisateavet (prantsuse keeles) leiab [siit](#).

3.5. Maapiirkondadele avalduva mõju tõhus hindamine ja sobivad andmesüsteemid

Kuna maapiirkondi mõjutab suur hulk seadusandlike ja haldusotsuseid, on vaja mehhanismi, et positiivset mõju maksimeerida ja negatiivset minimeerida. Maapiirkondadele avalduva mõju hindamine on mehhanism, mille abil tehakse kindlaks ja hinnatakse uute õigusnormide, kavade ja programmide mõju maapiirkondadele. Et see mehhanism toimiks edukalt, tuleb see lõimida kogu **juhtimissüsteemi** ja seda tuleb kohandada riigi/piirkonna konkreetsele haldusstruktuurile. [Maapiirkondadele avalduva mõju hindamise 2020. aasta aruandest](#) on näha, et **Ühendkuningriigis** on igas ministeeriumis määratud töötaja, kelle ülesanne on edendada maapiirkondadele avalduva mõju hindamist oma poliitikavaldkonnas. Valitsus on koostanud ka [praktilised suunised selle kohta, kuidas saavutada rakendatava poliitikaga maapiirkondades soovitud tulemused](#). [Soomes](#) on maapiirkondadele avalduva mõju hindamist käsitletud justiitsministeeriumi suunistes valitsuse seadusandlike ettepanekute mõju hindamise kohta. Samuti on selle jaoks ette nähtud kergesti kasutatavad hindamismeetodid ning koolitus ja **seadusandjate teadlikkuse suurendamine**. [Euroopa maaelu arengu hindamisõrgustiku temaatiline rühm](#), mis on keskendunud maapiirkondadele avalduva mõju hindamisele, on välja töötanud analüütilise raamistiku ja soovitusel selle hindamise tegemiseks riigi, piirkonna ja kohalikul tasandil.

Selleks et hinnata otsuste mõju maapiirkondadele ning mõõta edusamme poliitika ja strateegiatega elluviimisel, on väga oluline juurdepääs **kvaliteetsetele andmetele**. Hispaanias Kataloonia piirkonnas avaldatakse kaks korda aastas põhjalik teatmik, mis sisaldab üksikasjalikku statistikat Kataloonia maapiirkondade kohta. Piirkondlik maaelu arengu **visiooni** juhtkomitee kasutab neid andmeid selleks, et jälgida uusi seadusandlike ettepanekuid ja hinnata mõju maapiirkondadele. Ungaris integreeritakse mitmesugustest allikatest maapiirkondade kohta saadud andmed riiklikus regionaalarengu ja ruumilise planeerimise teabesüsteemis ([www.teir.hu](#)) programmi LEADER spetsiaalse mooduliga, mille kaudu edastatakse andmeid kohalikele tegevusrühmadele ja omavalitsustele. Tõenditel põhinevate otsuste tegemist maaeluga seotud küsimustes saab toetada ka [maapiirkondade vaatluskeskuse](#) kaudu, mille Euroopa Komisjon lõi 2022. aasta detsembris, et koondada, analüüsida ja levitada ELi maapiirkondadega seotud andmeid.

3.6. Asjakohased juhtimissüsteemid koordineerimise hõlbustamiseks

Kuna maaelu arengusse on tähtis kaasata palju erinevaid poliitilisi osalejaid, on oluline luua süsteem, mis hõlbustab koordineerimist, nii **horisontaalset** (nt valdkondlike ministeeriumide vahel) kui ka **vertikaalset** (juhtimistasandite (riiklik, piirkondlik, allpiirkondlik, kohalik) vahel). Selline koordineerimine peaks aitama ära hoida jõupingutuste dubleerimist ja vastuolulisi meetmeid ning looma koostoitmet. Mitmetasandiline juhtimismudel peaks hõlmama kodanikuühiskonna organisatsioone, ettevõtjaid ja sotsiaalpartnereid. Tuleks kasutusele võtta mehhanismid ja stiimulid, kandmaks hoolt selle eest, et eri asutused ja haldustasandid suhtlevad korrapäraselt ning et koostöö ei piirdu üksnes teabe vahetamisega, vaid hõlbustab kaasavat avatud arutelu ja ühistegevuse kavandamist.

Kasuks võivad tulla eri poliitikavahendite eest vastutavate töötajate korrapärased kohtumised (ideaalis mitteametlikus vormis), et parandada **usaldust ja ühist arusaama** probleemidest ja eesmärkidest. Väga tähtsad on ka selgelt määratletud vastutusosalad konkreetsete ülesannete täitmiseks ja koordineerimise eest vastutava asutuse tugev legitiimsus, nagu on näha **Hispaania** näitest. Mõnes liikmesriigis on olemas [toidupoliitika nõukogu](#), mida saab kasutada sidusrühmade platvormi jaoks inspiratsiooni pakkuva mudelina.

Maapiirkondade rahvastikukao vastu võitlemine Castilla-La Mancha piirkonnas

Hispaania Castilla-La Mancha piirkonnas võeti 2021. aastal vastu spetsiaalne seadus majanduslike, sotsiaalsete ja maksimeetmete kohta, et võidelda rahvastikukao vastu ja arendada maapiirkondi. Selleks et koondada ja kaasata seaduse väljatöötamisse ja seonduva piirkondliku strateegia rakendamisse kõik asjaomased (põllumajanduse, hariduse, tervishoiu ja transpordi eest vastutavad) piirkondlikud ministeeriumid, oli väga oluline piirkondliku asepresidendi tugev juhtimine, mida toetas spetsiaalne demograafiliste probleemide volinik.

Strateegia hõlmab mitmesuguseid meetmeid ning selle kaudu kaasatakse piirkondlikest, riiklikest ja ELi fondidest (sh taasterahastust „NextGenerationEU“) 3 322 miljonit eurot. Strateegia elluviimise koordineerimiseks on loodud maapiirkondade arendamise ja rahvastikukao vastu võitlemise piirkondlik nõukogu, kuhu kuuluvad piirkondlike ministeeriumide, provintsinõukogude ja kohalike ametiasutuste ning peamiste sotsiaal-majanduslike osalejate (nt ametiühingud, ettevõtted, ülikoolid ja kodanikuühiskond) esindajad.

Lisateavet leiab [siit](#).

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024

© Euroopa Liit, 2024. CC-BY 4.0

Kaanefoto: © Monkey Business Images, Canva.com

Programmi viib ellu:

PRINT ISBN 978-92-68-12981-4
PDF ISBN 978-92-68-12994-4

doi:10.2762/664526
doi:10.2762/269

KF-09-24-088-ET-C
KF-09-24-088-ET-N

© Albert Puigvert

Maapiirkondade probleemidest on näha, et vaja on välja töötada valdkonnaülene poliitika, mis hõlmab kõiki juhtimistasandeid. Kataloonias on maaelupakt osalusprotsessi tulemus ning selle juhtimisse on kaasatud kodanikuühiskond, valitsus ja parlament.

Albert Puigvert, Kataloonia maaelu algatuste ühendus (Hispaania)

3.7. Rahaliste vahendite eraldamise koordineerimise ja koostoitme tagamise mehhanismid

Lisaks eri asutuste töö heale koordineerimisele on maapiirkondade tohusaks toetamiseks vaja **ühendada mitmesugused rahastamisallikad** (Euroopa, riiklikud, piirkondlikud ja kohalikud), et tagada vahendid, mis on piisavad maapiirkondade vajaduste rahuldamiseks ja mida kohandatakse toetusesaaja tegelikule olukorrale (väikesemahulised projektid, piiratud haldussuutlikkus jne). Peamised ELi rahastamisallikad maapiirkondade arendamiseks on Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (EAFRD) ning ühtekuuluvuspoliitika fondid (Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF) ja Euroopa Sotsiaalfond (ESF)), kuid oma roll võib olla ka mitmel muul fondil (taaste- ja vastupidavusfondid) ja programmil (nt Erasmus, LIFE). Neid rahastamisvooge võib ka omavahel **kombineerida**, rakendades mitmest fondist rahastamise lähenemisviise, et luua veelgi enam võimalusi meetmete võtmiseks kohapeal, nagu on tehtud näiteks **Tšehhis**. Riiklikud ja piirkondlikud korraldusasutused saavad hõlbustada maaelu sidusrühmade juurdepääsu rahastamisele, luues maapiirkondade jaoks **spetsiaalsed rahastamisvood** ning töötades kõigi fondide jaoks välja lihtsad ja kasutajasõbralikud taotlemis-, rahastamiskõlblikkuse ja aruandluseeskirjad. Seda tehti näiteks aastatel 2014–2020 **Rootsis**, kus kõiki vahendeid, mis eraldati maapiirkondadele kogukonna juhitud kohaliku arengu jaoks neljast ELi fondist (EAFRD, ERF, ESF ja EMKF), haldas üks asutus ja rakendati ühtlustatud eeskirjade alusel.

Veel üks lahendus on kohalikul, piirkonna või riigi tasandil loodud ühtne kontaktpunkt, mis aitab maapiirkondade omavalitsustel, ettevõtjatel ja valitsusvälistel organisatsioonidel pääseda ligi avaliku sektori rahalistele vahenditele. Mõnes liikmesriigis (nt [Austrias Tiirooli piirkonnas](#)) täidavad seda rolli programmi LEADER kohalikud tegevusrühmad.

Maaelu arengu kontseptsioon Tšehhis

Tšehhi kombineeris aastatel 2014–2020 erinevaid maapiirkondade jaoks mõeldud ELi vahendeid: riigi 178 maapiirkondade kohaliku tegevusrühma, mis hõlmasid peaaegu kõiki riigi maapiirkondi, kasutasid ERFi, ESFi ja EAFRD vahendeid, kusjuures enamik vahendeid tuli ERFist. Sellele kogemusele tuginedes töötas Tšehhi 2020. aastal regionaalarengu ministri järelevalve all välja oma maaelu arengu kontseptsiooni, kus on ühendatud territoriaalsete rahastamisvahendite ja SMART strateegiate kaudu mitu rahastamisallikat.

Ajal, mil Tšehhi oli ELi eesistujariik, algatati **Tšehhi maaelupakt**. See toob kokku kodanikud, kohalikud ametiasutused ja teised partnerid, et edendada kohapeal maaelu arengut.

Lisateavet leiab [siit](#) ja [siit](#).